

Reactie/Discussie n.a.v. artikel

‘Rekeninstructie in de kleutergroep’.

(Themanummer Leren rekenen ZP7, 2019 pag 16-20)

Ronald Keijzer, Hogeschool iPabo, Amsterdam en Henk Logtenberg, Marnix Academie, Utrecht

De wettelijke doelen waar alle scholen aan moeten voldoen vormen de formele basis voor het vakwerkplan bewegen en sport. Op dit moment zijn dat de kerndoelen en eindtermen, maar daar wordt aan gewerkt binnen Curriculum.nu. Hoever is het daarmee en waar gaat dat straks toe leiden?

Marcel Schmeier en Tinka Hofmeijer (2019) uiten in de bijdrage hun zorg over onderwijskansen voor kinderen in de onderbouw van de basisschool. Daarbij gaat deze zorg vooral uit naar kinderen waar thuis geen rekenspelletjes gespeeld worden, kinderen weinig met getallen te maken krijgen en waar meer algemeen spontaan spel niet leidt tot het verkennen van rekenen-wiskunde. Ze hebben daarvoor een goede reden: *als kinderen met een achterstand bij rekenen-wiskunde de kleutergroepen verlaten wordt die in het algemeen niet ingelopen*. Schmeier en Hofmeijer benadrukken daarbij terecht dat de thuissituatie in veel opzichten bepalend is voor de kansen die kinderen in het onderwijs krijgen. Echter die thuissituatie is voor het onderwijs een gegeven. Het is ook een opdracht, namelijk om in het onderwijs bij te dragen op een manier dat het onderwijs voorziet in wat kinderen van huis uit niet meekrijgen. Daarin, zo stellen Schmeier en Hofmeijer, voorziet het expliciet onderwijzen van kennis en vaardigheden (EDI). Verschillende wetenschappers (bijvoorbeeld Gray, 2019) pleiten hiertegen, maar volgens Schmeier en Hofmeijer past dit bij het spontane spel van kleuters. Immers, kleuters leren veel van wat een volwassene voordoet: *‘Hun spel wordt krachtiger door de instructie in de kring. Een kleuter die weet hoe bijvoorbeeld een balans werkt, speelt er gericht mee dan een kleuter die geen idee heeft wat het is en waarvoor het dient. De instructiekring is brandstof voor het spel.’* (Schmeier & Hofmeijer, 2019, p. 16)

We juichen toe dat Schmeier en Hofmeijer op zoek gaan naar brandstof voor het spontane spel van jonge kinderen. Het bevreedt ons echter dat ze daarbij een aanpak kiezen die al het spontane uit het spel haalt. Verder zijn ze in onze ogen wat te optimistisch dat het spel werkelijk gestimuleerd wordt door geïsoleerde instructie van vaardigheden. Wij stellen daarom een iets andere aanpak voor, die waarschijnlijk de kinderen meer recht doet. Het spontane spel van kinderen kan goed worden aangegrepen om de kansen van kinderen te vergroten. De leerkracht doet dat door de wiskunde in het spel te signaleren om vervolgens, daar waar ondersteuning nodig is, aan te sluiten bij het spel of het spel zodanig te verrijken dat beoogde doelen bereikt worden. Binnen het project ‘Rekenen op spel’ lieten we zien hoe dat gedaan kan worden en tot welke wiskundige activiteit dit leidt (Keijzer, Van der Zalm, & Boland, 2019; Logtenberg & Weisbeek, 2019; Van Schaik & Van der Zalm, 2019). Voordeel van een dergelijke werkwijze is dat beter in de gaten gehouden kan worden of het kind met de wiskunde in het spel aan de slag gaat. Er wordt immers geen omweg begaan via geïsoleerde kennis en vaardigheden. Daarnaast voorziet het aansluiten bij het spontane spel precies in wat volgens Schmeier en Hofmeijer de minder kansrijke kinderen van huis uit missen. Twee vliegen in een klap! Deze aanpak is overigens niet heel veel anders dan wat Schmeier en Hofmeijer voorstellen. Want als je als leerkracht wilt aansluiten bij het spontane spel

van kinderen, moet er regelmatig wat worden ingebracht. Denk daarbij aan de balans die zij in hun artikel beschrijven. Vanuit het stimuleren van spontaan spel zien wij de door hen genoemde werkwijze als het inbrengen van een nieuw element in de leeromgeving; niet geïsoleerd, maar op een plek waar een meetinstrument als een balans zinvol is. Het aldus beschouwen van het inbrengen van nieuwe materialen en ideeën is overigens meer dan andere woorden voor dezelfde aanpak. Het biedt een werkwijze om deze materialen en ideeën nog beter af te stemmen op het spel van de kinderen, om aldus bij te dragen aan de optimale ontwikkeling van kinderen. Wij wijzen de lezers in dit verband op de

conferentie **Rekenen op spel** die op vrijdag 3 april plaatsvindt op de iPabo te Amsterdam. www.ipabo.nl.

Literatuur

- Gray, P. (2015, mei 5). *Early Academic Training Produces Long-Term Harm*. Opgehaald van Psychology Today: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/freedom-learn/201505/early-academic-training-produces-long-term-harm>
- Keijzer, R., Van der Zalm, E., & Boland, A. (2019). De wiskunde van het touwtrekken. *Volgens Bartjens*, 38(5), 9-11.
- Logtenberg, H., & Weisbeek, K. (2019). Klooiën met kwast en water. *Volgens Bartjens*, 39(1), 22-24.
- Schmeier, M., & Hofmeijer, T. (2019). Rekeninstructie in de kleutergroep. *Zorg Primair*, 07(2019), 16-19.
- Van Schaik, M., & Van der Zalm, E. (2019). Wiskunde ligt voor het opscheppen. *Volgens Bartjens*, 39(2), 34-36.

Reactie van Marcel Schmeier en Tinka Hofmeijer: Samen leren in de kring

Illustratie: Ruud Bijman

In alle kleutergroepen wordt veel gespeeld en zijn er momenten waarin kinderen in gezamenlijkheid de leerstof krijgen uitgelegd door de leerkracht. EDI kan worden toegepast in de kring, maar ook tijdens het begeleid spelen.

De gezamenlijke instructiemomenten in de kring zijn van onschatbare waarde, zeker voor kansarme kleuters. Een individualistische aanpak, waarbij voor sommige kinderen lagere doelen worden gesteld, vergroot de verschillen en daarmee de kansenongelijkheid (Rubie-Davies, 2014).

Het spelen met één kind, betekent dat de andere kinderen op dat moment geen aandacht krijgen. Daarom pleiten we in veel gevallen voor: eerst instructie met controle van begrip en dan pas begeleiding tijdens het spel.

In Nederland deden Keuning, Harskamp & Hoekstra (2012) onderzoek naar hoe kleuters het best leren rekenen. Directe instructie en begeleid spelen scoren significant beter dan kinderen vrij laten spelen. Een meta-analyse van Stockard e.a. (2018) toont aan dat kinderen die al in de kleutergroep les krijgen volgens de principes van directe instructie, significant beter presteren op de

kernvakken. In deze tijd van dalende lees- en rekenscores niet onbelangrijk.

Veel leerkrachten zien het belang van expliciete instructie, omdat hun leerlingen hierdoor beter leren en meer zelfvertrouwen ontwikkelen. Leerkrachten zouden dit ook duidelijker terug willen zien in het aanbod op de pabo's (De Jong, 2019). We zien dit ook in de verkoop van het boek 'Expliciete Directe Instructie' (EDI), waarvan inmiddels meer dan 37.500 exemplaren zijn verkocht. In april 2020 verschijnt EDI 2.0 met daarin een hoofdstuk over instructie in de groepen 1 en 2.

Literatuur

- Jong, de T. (2019). *Pabo's: kennisoverdracht en instructie zijn niet ouderwets*. NRC Onderwijsblog, 06-12-2019 via bit.ly/2DWPCDJ
- Keuning, T., Harskamp, E.G. & Hoekstra, R. (2012). *Different Ways to Number Sense Teaching in Kindergarten*. Groningen: GION – Institute for Educational Research, University of Groningen.
- Rubie-Davies, C.M. (2014). *Becoming a High Expectation Teacher*. Abingdon: Taylor & Francis.
- Stockard, J., Wood, T. W., Coughlin, C., & Rasplia Khoury, C. (2018). *The Effectiveness of Direct Instruction Curricula: A Meta-Analysis of a Half Century of Research*. *Review of Educational Research* 88 (4): 479–507.

DE REDACTIE VAN ZORG PRIMAIR ZIET BOVENSTAANDE GEDACHTEWISSELING ALS EEN RELEVANTE AANSCHERPING VAN DE VISIE OP REKENONDERWIJS AAN HET JONGE KIND. EEN ONDERWERP WAT ONGETWIJFELD BIJDRAAGT AAN DE ONDERBOUWING VAN DE PRAKTIJK VAN HET REKENONDERWIJS. WIJ DANKEN DE AUTEURS VOOR HUN BIJDRAGE.